

Museo menee kentälle – rakennusinventoijan kokemuksia

Hanna Partanen

Sana museo aiheuttaa kiinnostavia miellelyhtymiä. Yksi ajattelee näyttelyitä, toinen esineitä ja kolmas pölyä. Kun keskustelu kääntyy rakennettuun ympäristöön, on helppo sanoa: tätä te ette ainakaan saa tungettua museoonne. Valitettavasti siinä vaiheessa on pakko todeta, että museon seinien sisällä piileskelee jo valmiiksi joitakin satoja tuhansia rakennuksia. Maakunnalliset keskusmuseot ovat nimittäin kärränneet tietokantoihinsa ja arkistoihinsa tuhansia ja taas tuhansia yksityiskohtaisia dokumentteja vajoista, torpista, kaupunkitaloista, navetoista, tehtaista, myllyistä, saunoista ja kartanoista. Pelkästään Varsinais-Suomesta on kerätty tiedot kymmenistä tuhansista kohteista – ja työ jatkuu edelleen.

Vietin kuluneen kesän Turun maakuntamuseon rakennusinventoijana, ja työhöni kuului uusien inventointien tekeminen ja vanhojen päivittäminen kahden eri kunnan alueella. Normaali kenttätyöpäivä koostui noin kymmenestä kohteesta, joista kaikista otettiin tiedot perustuksesta kattomateriaaleihin ja asutushistoriasta lähiympäristön maastonmuotoihin. Useimmiten ohjelmaan kuului myös omistajien tai asukkaiden haastattelua. Heihin ei otettu etukäteen yhteyttä, vaan projektista tiedottaminen tapahtui paikallissanomien tai kuntatiedotteiden välityksellä. Vastaanotto eri paikoissa oli yleisesti ottaen lämmin, eikä suurempia hankaluuksia tullut vastaan. Suhtautuminen museoon ja museon työntekijään oli kuitenkin hyvinkin vaihtelevaa.

Epäluuloinen suhtautuminen tuntemattomaan ihmiseen lienee terveellinen vaihtoehto, asui sitten takamaalla tai suurkaupungissa. Museo on kuitenkin yllättävän monelle outo ja hieman epäilyksiä herättävä laitos. Itse olen aina ajatellut, että harmittomampaa tai rauhantahoisempaa tahoaa saa hakemalla hakea. Museon kokeminen epäluotettavana oli siis melkoinen yllätys. Moni pelkäsi, että annetut haastattelutiedot leviävät väärin käsiin ja että tietojen antamisesta koituu sellaisia ongelmia kuten kiinteistöveron korotus, remontointikielto tai rakennuksia bongaillevat turistilaumat. Yleinen reaktio oli myös: *taasko te olette täällä kyselemässä. Mitään ei osteta!* Maaseudulla kun kiertää mitä ilmeisimmin jos jonkinlaista kyselijää ja kaupustelijaa. Museon kesätyöntekijä on saanut toimia olkapäänä monelle kulkukauppiaisiin kyllästyneelle ja yhteen ääneen kummastella, kuinka käsittämättömiä asioita ihmisille yritetään myydä.

Valokuvien ottamisesta nousi myös toisinaan polemiikkia. Toisinaan varsin eriskummallisilta tuntuvat epäilyt olivat ehkä aiheellisia, sillä uutinen satunnaisista taloista kuvia internetiin laittaneesta kiinteistövälitysfirmasta oli suhteellisen tuore. Silti, mitä kummaa voisin keksiä valokuvalla talosta? Myydä sen kovaan hintaan internetin henkilökohtaista -palstalla? Moni ei ollut ehkä huomannut, että eräs yritys oli painanut viime vuonna julkaistuun kotiseutukirjaansa paitsi kuvat taloista, myös niiden asujien henkilökohtaiset tiedot työpaikkaa ja harrastuksia myöten. Vain henkilötunnusten loppuosat puuttuivat. En tiedä, mikä tässä on syy ja mikä seuraus, mutta varmaa on, että ihmisten pelko hyväksikäyttäjistä on hyvinkin aiheellinen.

Kolikolla on kaikeksi onneksi myös kääntöpuoli: huijareista ja petkuttajista huolimatta kohtasin ihmisiä, jotka suhtautuivat vieraaseen lämpimästi ja varauksetta. Pienen rakennustutkijan sydänalaa on monta kertaa lämmittänyt kuunnella vaiheikkaita elämäntarinoita ja olla se ihminen, jolla on kerrankin aikaa kuunnella. Se, joka oikein kovasti haluaa nähdä ketunhäntiä jokaisen kainalossa, varmasti niitä myös näkee. Vakituiset asukkaat – jotka useimmiten ovat ikääntyneitä – suhtautuivat äkisti pihaan ajavaan ihmiseen huomattavasti ystävällisemmin kuin loma-asukkaat, jotka usein ovat varsin reviiiritietoisia. En tiedä, johtuvatko erilaiset katsantotavat siitä, että vieraita ei maaseudulla

välttämättä käy niin usein, vai siitä, että kylässä käymisen kulttuuri on monin paikoin säilynyt sellaisena, että vieraan ei ole pakko ilmoittaa tulostaan vähintään edellisellä viikolla. Vai kuinka monen isovanhemmat *eivät* pidä pakkasessa vierasvaraa?

Museo ei ole yksiselitteinen asia asiaan perehtymättömälle. Kun sanoin olevani museosta, moni ei ensin ymmärtänyt yhteyttä. Miksi joku museosta on jossain museon ulkopuolella? Ja miksi häntä kiinnostaa niinkin uudet asiat kuin sodanjälkeinen rakentaminen? Museo liitetään lähes poikkeuksetta hyvin vanhoihin asioihin, eikä sen toimintaa museorakennuksen ulkopuolella täysin hahmoteta. Arkeologit ovat kyllä useimmille tuttu näky, sillä on sanomattakin selvää, että museon sisällä on vaikea tehdä kaivauksia. Myöhemmän ajan museoihmisten työn sen sijaan katsotaan usein olevan pölyjen pyyhkimistä vanhoista esineistä tai yleisöopastusten pitämistä. Siihen, mistä tämä johtuu, on vaikea sanoa lopullista sanaa. Ehkä on kyse museon epätasapainoisesta julkisuuskuvasta, ehkä yleisön haluttomuudesta hankkia tietoa. Tai ehkä vain molemminpuolisesta huonosta tiedonkulusta – minkä sujuvuus on tietenkin ensisijaisesti museon kontolla. Museon kaikkien puolien tunnetuksi tekeminen saattaisi vahvistaa sen asemaa nykyaikaisena toimijana, eikä vain vanhojen tavaroiden varastona ja pysähtyneenä, itsessään museoituneena instituutiona. Toisaalta, vaikka itse olisi hyvinkin kiinnostunut menneisyydestä, ei ole perusteltua odottaa, että kaikkia ihmisiä ylipäänsä kiinnostaisi historia tai se, mitä museossa oikein tehdään. Mutta menneisyydestään kiinnostuneen ihmisryhmän tähden on museotyön eri puolia ja laajuutta hyvä painottaa, sekä edelleen kehittää tiedonvälityksen keinoja. Kulttuuriympäristön säilyminen ja hoito kun on loppujen lopuksi aivan jonkun muun kuin museotyöntekijän käsissä.

